

Hildegard von Bingen

Een veer op de adem van God

Muzikale lezing door Jacqueline van der Zee

Inleiding

Hildegard von Bingen is een fenomeen van veelzijdigheid, die haar gelijke niet heeft gekend.

Ze begon als kluizenares, legde haar gelofte als Benedictijner non af en werd gekozen als abdis.

Ze schreef liedteksten voor de kloosterliturgie en componeerde er melodieën bij die verder gingen dan het toen gangbare Gregoriaans.

Ze was raadvrouw en genezeres voor haar omgeving. Velen hoorden van haar en zochten haar op.

Ze ging verschillende keren op reis om in andere kloosters en in het openbaar te spreken, wat erg ongebruikelijk was voor een vrouw uit die tijd.

Ze beschreef haar visioenen, was een mystica, schreef over de natuur, over de mens en over de rol van de mens in de geschiedenis en ze schreef vooral over God en zijn liefde voor de mens.

1. Jeugdijaren

Hildegard werd in 1098 geboren als 10^e en jongste kind te Bermersheim in het Duitse Rijnland.

Haar ouders, Graaf Hildebert von Bermersheim en zijn vrouw Mechtild waren van adellijke afkomst.

In die tijd heerste nog het tiendrecht uit de bijbel, gebaseerd op het Oude Testament. Vanuit die gedachte werd Hildegard als 10^e kind, als dank aan God, overgedragen aan de zorg van de eveneens adellijke **Jutta von Sponheim**.

Jutta leerde Hildegard lezen en schrijven en ook werd zij onderwezen in Latijn, de liturgie en de uitleg van Bijbelteksten en het zingen van psalmen.

Muzikaal intermezzo Vocaal: *O, successor*

Carmina Slovenica onder leiding van Karmina Silec.

2. Kloosters

In **1112** werd Hildegard met haar lerares **Jutta von Sponheim** en een ander meisje in het klooster **Disibodenberg** 'opgesloten' zoals het in die tijd heette. Een vrouwenklooster. Voor zulke kloosters golden strenge regels.

De reputatie van Jutta, die in het vrouwenklooster Disibodenberg een vroom en ascetisch leven leidde, verspreidde zich snel buiten het klooster. De mensen kwamen naar haar toe, zoals ze later naar Hildegard zouden komen en zochten troost, advies en bijstand.

Wanneer Hildegard vijftien jaar is, legt ze haar geloften als Benedictijner non af en een jaar later wordt Jutta benoemd tot abdis van de inmiddels tot nonnenklooster uitgegroeide klooster. Van de periode daarna, is er weinig bekend.

We maken een sprong van dertig jaar en komen aan bij een beslissend moment in haar leven. In **1141** ontvangt ze een openbaring van wat zij '**Het levende licht**' noemt. Ze krijgt een visioen waarin de hemel openbarst in een vurig licht.

Het doorstroomt heel haar geest en doorgloeit haar hart.

Plotseling begrijpt en doorziet ze de betekenis van de psalmen, de evangeliën en het Oude Testament en Nieuwe Testament.

Een stem draagt haar op alles op te schrijven.

Hiermee werd Hildegard een openbare persoon die niet langer een teruggetrokken leven in Disibodenberg kon leiden.

De keuze voor de plaats van de oprichting van een nieuw klooster wordt aan Hildegard door een visioen, waarin ze werd geroepen naar de plaats te vertrekken waar al vroeger de heilige Rupert had gewerkt. Dus dat zou dan het klooster op de **Rupertsberg** in Bingen moeten worden.

Maar de abt van Disibodenberg, Kuno, verzet zich hevig. Het vertrek van Hildegard betekent een verlies aan prestige en inkomsten.

Muzikaal intermezzo Piano:

O frondens virga

Een reconstructie door het Hildegard Museum am Strom in Bingen. Helaas is er niets meer bewaard gebleven van het klooster. De weinige resten van de kloosterruïne gingen op in nieuwbouwwoningen.

3. Muziek

Van alle door Hildegard gecomponeerde muziek, zijn slechts twee handschriften bewaard gebleven. Het ene handschrift wordt bewaard in Wiesbaden in de beroemde codex van Wiesbaden (De Riesencodex), en het andere in de Sint Pieters & Paulus Abdij in Dendermonde in België.

De Riesencodex

Onder de 77 liturgische gezangen die Hildegard componeerde, bevinden zich 43 antifonen (wisselgezangen), 18 responsoria (antwoordgezangen), 6 sequensen, 4 hymnes (lofgezangen), 3 hymne-achtige gezangen, een kyrie en het zangspel 'Ordo virtutum'.

Het oeuvre van Hildegard von Bingen bestaat voornamelijk uit liturgische muziek. De uitzondering is **Ordo virtutum**:

De vroegste notaties van het gregoriaans zijn meer geheugensteuntjes dan echte transcripties: geestelijken schreven kleine lijntjes (neumen) boven een liturgische tekst om te herinneren of een melodie omhoog of omlaag ging. Vanuit deze notatie kunnen we niet afleiden hoe de melodieën precies gezongen werden, maar krijgen we wel een idee van de 'vorm' van het gezang.

Muzikaal intermezzo:

O Frondens Virga Antiphona

O Frondens Virga Chanticleer

O Frondens Virga arr. Missy Mazzoli Emily D'Angelo

O Frondens Virga Augsburg early music ensemble

4. Hildegards werken

Roeping

“In mijn drieënveertigste levensjaar sprak een hemelse stem tot mij:

Gebrekkig mens, as van as, stof van stof, zeg en schrijf wat je ziet en hoort! Uit een geopende hemel kwam een vurig licht van zeer grote glans, Het doorstroomde heel mijn geest en het doorgloeide mijn hart als een vlam die niet echt brandde, maar alleen verwarmde, zoals ook de zon iets waarop zij haar stralen richt, verwarmd.

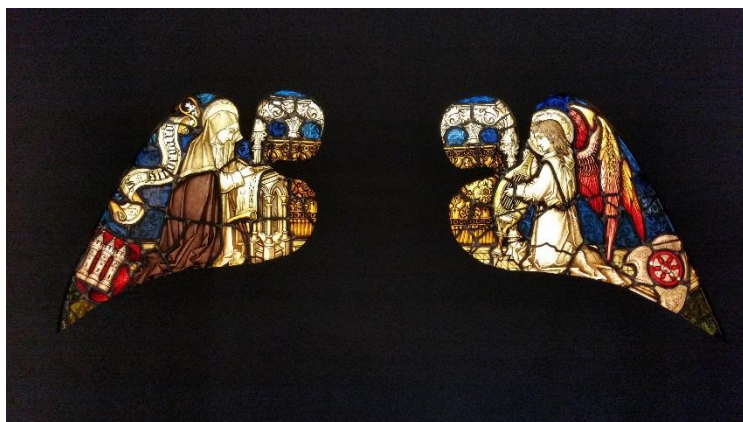
En plotseling ontsloot zich voor mij de betekenis van de psalmen, van de evangeliën en van de overige boeken uit het oude en nieuwe testament.

De inhoud van haar boodschap was tweeledig:

- Ze wilde de geestelijkheid van haar tijd vermanen, veranderen en opnieuw inspireren.
- Ze wilde iedereen die voor haar werken openstond de weg wijzen naar het meest innige contact met de Schepper.

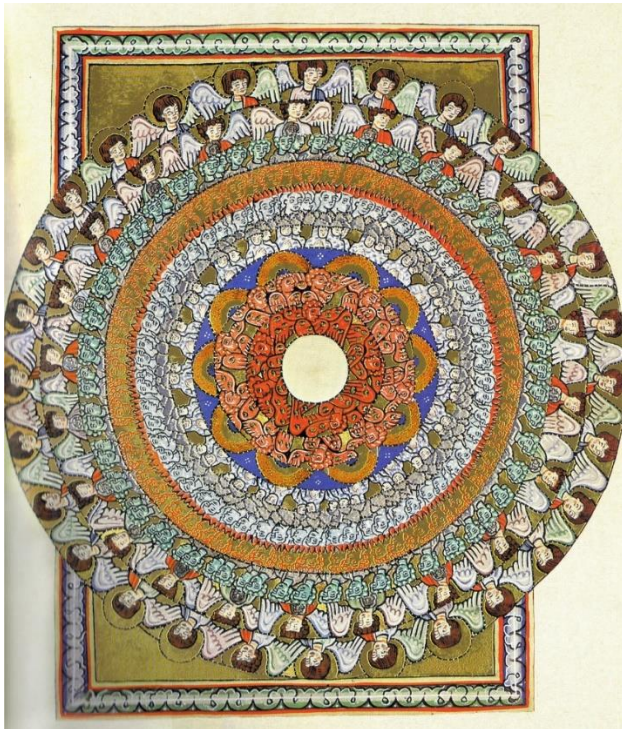
Muzikaal intermezzo Vocaal:

O virga ac Diadema

5. Miniaturen

Uit de miniaturen van Hildegard blijkt dat voor haar de aarde niet het middelpunt van het heelal was, maar dat de aarde deel uitmaakte van een groter geheel.

6. Tegenslagen

Hildegard heeft veel waardering en verering gekend, maar ook veel kritiek.

Door de kerkelijke overheid werden soms beslissingen genomen die tegen haar wil indruisten.

Zo kwam er kritiek van de abdis van het klooster in **Andernach** over het feit dat Hildegard alleen meisjes van adel in haar klooster opnam, en op feestdagen de loshangende haren van de meisjes versierde met diademen en witzijden sluiers.

“Nonnen op feestdagen met omlaag golvend haar op het koor staan en als sieraad witte zijden sluiers dragen, waarvan de zoom de grond raakt. Op hun hoofd hebben ze met goud bewerkte kransen waarin aan beide kanten en achter kruizen en op het voorhoofd een afbeelding van het lam gevlochten zijn. Ook zouden de vingers van de zusters net gouden ringen zijn verfraaid.”

Hildegard verdedigt zich:

“Voor kloosterlijke maagden geldt het verbod om zich te versieren niet altijd. Want ze zijn aan Christus beloofd en mogen hun hemelse huwelijk door feestelijke kleding rond het altaar al op aarde uiten,” aldus Hildegard.

7. Het canonisatieproces

Canonisatie is de Heiligverklaring door de paus. Sinds 1220 hebben de nonnen van Rupertsberg aangestuurd op een canonisatieproces van Hildegard.

Op 16 december 1233 gingen de bestanden naar Rome. Ze hielden echter geen stand tegen de grondige formele controle door de kardinalen van de curie en de paus en werden afgewezen.

Hildegard von Bingen is op 6 oktober 2012 door de paus Benedictus XVI uitgeroepen tot kerklerares en heilig verklaard.

Muzikaal intermezzo Piano: O virga ac Diadema

Hildegard was een van de meest geniale vrouwen uit de West-Europese geschiedenis.

“Mensen, kijk eens een diep bij jezelf naar binnen. Je hebt de hemel en de aarde in jou, evenals de totale schepping.

Jij bent een wereld en alles is verborgen in jou.”

Bereiken
Bewegen
Bouwen

Informatie en boekingen:

 www.jacquelinevanderzee.nl

 info@jacquelinevanderzee.nl

 06 1371 0672

Conservatorium ~~PIANO~~ HBO **Antroposofische Muziektherapie**
 Songwriter pianodocent Inspirational speaker schrijfster
 muziektherapeut **Muzikale lezingen** Filosofisch Theater
 Kleinkunstenares Inspirerende Voorstellingen
 Workshops ~~Concertgebouw~~ Bach residentiekoor Brahms Requiem
 Finale kleinkunstfestival utrecht Rosa Spierhuis
 Faalangst zoekende ambitieus **enthousiast** drukte en onrust
 Twijelaar spiritueel **CREATIVITEIT**
 Trauma *lijden* ~~Verslavingen~~ eetstoornis therapie **Zelfliefde**
 zelfheling Ziektes als wegwijzer **lichaam & geest zijn één**
 Lezen **Schrijven** zwemmen filmnatuur **DANSEN** Klassieke
 muziek Ballet **ZINGEN** Sauna Schaatsen
 Life-changing **Lorie Ladd Robin Norwood** Transforming
 SPAGHETTI **SUSHI Samen genieten**
Love the hell out of you BALANS
 Etty Hillesum Camille Claudel Charlotte Salomon Frida Kahlo
 Hildegard von Bingen Albert Schweitzer Dag Hammarskjöld

Bronvermelding**Tentoonstelling Museum am Strom***Hildegard von Bingen**Leven en Werk***Etty Mulder***Hildegard, een vrouwelijk genie in de late middeleeuwen***Louis Rebcke***God geneest natuurlijk**Hildegard von Bingen***Miek Pot***Hildegards Godin***Hans Wilbrink***Ootmoed***Louis A.M. van den Bercken***Hildegard von Bingen***Gerrit Jan Keizer***De geheimen van Hildegard***Fr. Henir Boelaars***De Ariadnedraad van een monnik***Tekst en piano**

Jacqueline van der Zee

Pianoarrangement O Virga

Marie Luise Hinrichs

Ontwerp voorzijde

Marco Manders

Disclaimer:

Alle muzikale lezingen die ik geef, kennen een grondige voorbereiding.

Toch beschouw ik mijzelf niet als kenner of autoriteit op het gebied van de biografieën van deze invloedrijke personen.

Ik benader ieder van hen slechts vanuit mijn passie en respect voor hun leven. Als mens en als musicus. En dat wil ik uitdragen, delen en spelen.